

Čís. 16580.

Soukromí zaměstnanci.

I. Vědomé, chtěné a protismluvní odpírání zaměstnance (vedoucího prodejny) plniti vůči zaměstnavateli sjednanou úmluvu o denním zasílání tržby za odprodané zboží jest důležitým důvodem propuštění zaměstnance podle § 34 č. 1 zák. č. 154/1934 Sb. z. a n.

II. Úmluva o přesunutí sociálních příspěvků na zaměstnance větším než zákonným dílem je neplatná. Nejde však o takovéto přesunutí, byla-li sjednána výslovná dohoda, že zaměstnavatel poskytne zaměstnanci určitou (procentuální) část tak řečené úkolové provise na úhradu příspěvků k sociálnímu a pensijnímu pojištění, pokud je zaměstnavatel povinen zapraviti je ze svého, a že zaměstnanec má sám onu část připadající na zaměstnavatele a nevyčerpávající výši provise na úhradu příspěvků ponechané odváděti nositeli pojištění za zaměstnavatele.

(Rozh. ze dne 17. prosince 1937, Rv I 2063/37.)

Srov. ad II. rozh. č. 15802, 15262 Sb. n. s.

Proti žalobě, již se žalobce, bývalý vedoucí prodejny, zaměstnaný u žalované firmy »B.« na provisi od 1. ledna 1930 do 15. září 1934, domáhá na žalované mimo jiné nároky též náhrady polovice pojistných příspěvků k sociálnímu a pensijnímu pojištění, které odváděl za žalovanou okresní nemocenské pojišťovně v L. a Všeobecnému pensijnímu ústavu v úhrnné výši 4.360 Kč 40 h s přísl. a náhradu za výpovědní lhůtu 1.800 Kč s přísl. pro bezdůvodné předčasné propuštění, namítla žalovaná, že žalobce dne 15. září 1934 propustila s okamžitou platností bez náhrady výpovědní lhůty proto, že si neoprávněně a protismluvně zadržel tržbu, která byla majetkem firmy. Žalovaná uzavřela se žalobcem celkem 10 smluv. Smlouvy byly uzavřeny bez jakéhokoliv nátlaku na žalobce. Uzavřením nové smlouvy zrušily se všechny smlouvy předcházející. Smlouvy nepříčí se dobrým mravům, že žalobce měl až do roku 1934 mimo jiné 4% provisi a kromě toho ještě zvláštní provisi prémiovou, v roce 1934 pak byla odměna změněna tak, že žalobcova provise byla zvýšena na 5.5% z obrátu prodejny a kromě toho ještě žalobce dostával 0.5% na úhradu nemocenských a pensijních příspěvků, a to oné poloviny, kterou má dle zákona platiti zaměstnavatel. Soud prvního stádu zamítl žalobu co do částky 4.360 Kč 40 h, kdežto co do částky 1.800 Kč uznal podle žaloby. Odvolací soud k odvolání stran uznal co do prv uvedené částky podle žaloby, kdežto co do částky 1.800 Kč žalobu zamítl. Důvody: Co do zamítnutí žalobcova nároku na zaplacení částky 2.714 Kč 20 h a 1.046 Kč 20 h, dohromady 4.360 Kč 30 h, jest odvolání důvodné. Prvý soud zjistil, že žalobci byly připsány skutečně na vrub uvedené částky z důvodu jím tvrzeného. Odvolací soud odkazuje v tom směru na rozh. č. 13828 Sb. n. s., v němž

nejvyšší soud vyslovil a odůvodnil zásadu, že jest neplatná úmluva mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, kterou se přesunuje na pojištěnce pensijního nebo nemocenského pojištění větší než zákonem stanovený podíl na placení pojistného. Z toho vyplývá, že není-li platná a závazná dohoda, může se žalobce právem domáhati na žalované firmě, aby mu nahradila vše, co si neprávem zadržela. Platnost dohody nelze vyvozovati ani z toho, že žalobce nepobíral pevný plat, nýbrž jen pohyblivé provise, které zbývaly po zaplacení veškeré režie, kterou smluvně převzal na sebe, a že při stanovení výše této provise byly sporné příspěvky již zakalkulovány, protože žalobce nepobíral pevný plat a ani výše příspěvků nebyla stanovena určitou částkou, nebylo tudíž při sjednání dohody patrné, zda tu nebyla překročena ona nejvyšší hranice, do níž mohou býti zaměstnanci podle zákona o sociálním pojištění a o pensijním pojištění přidržováni k opatření prostředků na úhradu povinností nositelů pojištění, a nebylo tudíž možno posouditi, zda byl převzetím tohoto závazku snížen žalobcův služební příjem, a v jaké výši. Celé ujednání se přičí i jinak jasnému ustanovení zákona a mohlo sloužiti k jeho obcházení, přihlíží-li se k tomu, že v § 162 zák. č. 221/1924 Sb. z. a n. v doslovu zákona č. 184/1928 Sb. z. a n. jest stanoveno, že z pojistného hradí zaměstnavatel i zaměstnanec každý jednou polovicí, v § 163 že zaměstnavatel jest povinen platiti nemocenské pojišťovně celé pojistné, v § 164 že zaměstnavatel může část pojistného, připadající na zaměstnance, při výplatě mzdy sraziti zaměstnanci z jeho platu, a konečně v § 165, že pojistné, jež srazí zaměstnavatel zaměstnanci, jest statkem zaměstnavateli svěřeným. Podobná ustanovení má zákon č. 26/1929 Sb. z. a n. v §§ 64 až 68. Jde tu o předpisy o opatřeních a povinnostech plynoucích z veřejného práva, od nichž nedovoluje zákon smluvní odchylky, a takové odchylky nelze ani omluviti nějakým interním postupem účtovacím, jak vyložil nejvyšší soud ve svém rozhodnutí č. 15802 Sb. n. s. V příčině částky 1.800 Kč odvolací soud zjistil, že podle šestého odstavce služební smlouvy byl žalobce povinen odváděti denně celou tržbu a že tržba jest majetkem žalované. Stvrzenkami o poukazech tržby v posledním týdnu vedení prodejny je zjištěno, že odvolatel odeslal tržbu pouze ve středu dne 12. září 1934 541 Kč, v pátek dne 14. září 1934 950 Kč a v sobotu dne 15. září 1934 851 Kč, takže neodeslal tržbu v pondělí, úterý a ve čtvrtek a tržbu za sobotu, kterouž měl odeslati podle příkazu předtištěného v zúčtovacím pokladním výkaze na dvakrát, a to tržbu sobotní do uzavření poštovního úřadu v sobotu a zbytek v pondělí do 8.30 hod. Dále odvolací soud zjistil, že kontroloři L. a P. zjistili v pokladně Ch-ské prodejny schodek ve výši 3.903 Kč, jež vzniklo tím, že žalobce neodeslal tržbu ve shora uvedených dnech a za sobotu posledního týdne, že, ač mu kontrolor P. doporučoval, aby dosud neodvedenou tržbu ihned poukázal nebo ji odevzdal jemu, odmítl žalobce tak učiniti, po delším jednání a upozornění však slíbil, že scházející částku ihned v pondělí poukáže a že mu kontroloři za jednání výslovně řekli, že neodešle-li tuto scházející částku v pondělí,

platí eo ipso za propuštěného, k čemuž byli podle svého postavení jako kontroloři oprávněni; dále že si žalobce byl dobře vědom toho, že neodešle-li v pondělí dne 17. září 1934 scházející částku, že tím jest již propuštěn, neboť podepsal předávací protokol na lístku »Náhrada výpovědní lhůty« s předtištěnou doložkou »V případě manka propouštíme Vás okamžitě bez náhrady výpovědní lhůty podle služební smlouvy odst. 9«, a ježto odvolatel tržbu, kterou si zadržel, nedeslal, poznamenal kontrolor P. v předávacím protokole: »Zadržel tržbu 3.903 Kč a byl z toho důvodu propuštěn bez jakékoliv náhrady«, o čemž byl žalobce mimo to uvědoměn. Žalobce ostatně sám poslal prokuristovi žalované firmy dopis ze dne 25. září 1934, z něhož odvolací soud zjistil, že žalobce žádá o uvolnění z konkurenční klausule a oznamuje mu, že dne 2. října 1934 nastupuje u konkurence, načež žalovaná svým dopisem ze dne 18. října 1934 jej z konkurenční klausule uvolnila. Nelze proto poznámku: »Bude zaměstnán dále«, uvedenou na listu »Náhrada výpovědní lhůty« vyládati jinak než tak, že žalobce bude dále zaměstnán, poukáže-li v pondělí dne 17. září 1934 zadrželou tržbu 3.903 Kč (§ 914 obč. zák.). Prvý soud měl, když dospěl k názoru, že odvolateli přísluší nárok na zaplacení smluvní výpovědní lhůty, přiznati mu jej hledě na jeho dopis ze dne 25. září 1934 jen do 2. října 1934 (§§ 1155, 1154 obč. zák.). Nesprávné jest tedy zjištění prvního soudu, že prodejna byla v pořádku, když kontroloři zjistili v její pokladně manko, a rovněž nesprávné jest zjištění, že hotovost, která byla v pokladně nalezena, odpovídala rozdílu ve skladu, ač naproti tomu první soud sám zjišťuje, že »z toho, že si (žalobce) po doručení výpovědi a při odnětí prodejny podržel částku 3.903 Kč, nelze spatřovati zpronevěru ani jednání, pro které by se jevil nehodným zaměstnavatelovy důvěry a které by zakládalo pro žalovanou důležitý důvod k předčasnému propuštění podle § 34 č. 1 zák. č. 154/1934 Sb. z. a n.«. Tento názor procesního soudu jest mylný, ježto stačí, jsou-li splněny důvody, které opravňují zaměstnavatele k okamžitému propuštění jeho zaměstnance, a není potřebí, aby v době výpovědi o nich také skutečně věděl; jeho názor jest dále mylný i potud, že pojem zpronevěry vykládá trestněprávně. Pojem »věrnosti ve službě« a »pozbytí důvěry zaměstnavatelovy« ve smyslu § 34 uved. zák. není jen pojmem právním, nýbrž na prvním místě mravním a jest v té příčině odkázati na komentované vydání zák. o soukr. zaměstn. od Hermanna-Otavského a Komentar zum Gesetze über den Dienstvertrag der Handelsgehilfen od Mayera-Grünberga, Manz, Vídeň 1911. Nesprávný jest i úsudek procesního soudu, že není pochyby, že žalovaná měla částku 3.903 Kč od odvolatele k pohledávání, ale že se nesmí přehlížeti, že podle § 42 zák. č. 154/1934 Sb. z. a n., jehož jest podle § 56, odst. 1, řeč. zák. užito na pracovní poměr žalobcův, byl žalobce povinen vydati účet a odevzdati žalované firmě veškeré jmění teprve při vystoupení ze služby, neboť ustanovení § 42 jest normou dispositivní a není prohlášeno za nezměnitelné (§ 53 uved. zák.), takže pro posouzení a rozřešení této otázky jest rozhodující smluvní ujednání, jež mají o odvá-

dění tržby jasné a žalobci známé předpisy. Odvolatel nemá ani nárok na provisi, poněvadž od 15. září 1934 nepracoval a od 2. října 1934 pracoval u konkurence, takže se nemůže domáhati odměny za výpovědní lhůtu, pokud samovolně nebyl ochoten konati službu, ježto i zde platí podpůrně ustanovení §§ 1154 a 1155 obč. zák., že zaměstnanec může požadovati úplatu za vykonané úkony jen tehdy, projeví-li ochotu je konati. Pro závěr pracovního soudu, že žalovaná sama svým chováním zavedla žalobci důvod k vystoupení z práce podle § 33, odst. 2, uved. zák., není podkladu ve skutkových zjištěních.

Nejvyšší soud zrušil na dovolání obou stran rozsudek odvolacího soudu, pokud se týkal částky 4.360 Kč 40 h s přísl., a vrátil věc odvolacímu soudu, aby dále o ní jednal a znovu rozhodl, jinak žalobcovu dovolání co do částky 1.800 Kč s přísl. nevyhověl.

D ů v o d y:

Vychází-li se ze skutkového podkladu odvolacím soudem zjištěného, není mylný jeho právní závěr, že vědomé, chtěné a protismluvné odpírání žalobcovu plnění sjednané ustanovení smlouvy o denním zasílání tržby žalované firmě, bylo důležitým důvodem k propuštění žalobcovu a že mu nepřísluší náhrada ani za dobu od 15. září 1934 do 2. října 1934. Stačí proto odkázati k důvodům napadeného rozsudku, které jsou v podstatě správné a nebyly vyvráceny dovoláním.

Nejvyšší soud odůvodnil ve svém rozhodnutí č. 15802 Sb. n. s., k němuž se pro stručnost odkazuje, zásadu, že úmluva, podle níž se přesunuje na zaměstnance placení nemocenského a pensijního pojištění větším než zákonným dílem, jest neplatná, třeba zaměstnanec místo pevného platu pobíral pohyblivé provise po srážce veškerých výloh (režie) a při stanovení výše provise byly již zakalkulovány dotčené příspěvky. Správnost tohoto právního názoru nebyla vyvrácena vývody dovolání a nejvyšší soud nemá důvodu, aby se v souzeném sporu odchýlil od uvedeného právního názoru.

Pokud dovolání uplatňuje, že žalobce při každé úpravě svého služebního poměru v dotčených semestrálních smlouvách potvrzoval a vlastnoručně podpisoval doložku, že proti žalované firmě nemá žádných nároků ze žádného, ať jakéhokoliv titulu, a že se tím platně vzdal všech možných nároků ze zaměstnaneckého poměru z proslé předchozí zaměstnanecké smlouvy, jest odkázati k ustálenému rozhodování nejvyššího soudu, že podobné dohody za trvání služebního poměru nemají právního významu, ježto pro hospodářskou závislost zaměstnancovu tu nelze mluvit o projevu svobodné vůle zaměstnance podle § 869 obč. zák. (srov. č. 15802, 15262 Sb. n. s.). Pracovní (služební) poměr zaměstnancův trvá však od doby jeho založení až do jeho rozvázání výpovědí, nebo vystoupením, nebo propuštěním a nemá s hlediska jeho trvání významu, že byl jednou nebo v pravidelných obdobích nově upravován ujednáním stran.

Byla-li dohoda o přesunutí sociálních příspěvků na žalobce jako zaměstnance větším než zákonným dílem neplatná, může se žalobce domáhati na žalovanou firmu náhrady toho, co mu neprávem zadržela. Právem tu vytýká dovolání, že odvolací soud se v podstatě omezil na zjištění skutečnosti, že žalobce sporné částky zasílal nositelům pojištění za žalovanou firmu. Toto zjištění však nestačí, ježto bylo žalovanou namítáno, že novou úpravou smlouvy v roce 1934 bylo stanoveno 1/2 % hrubé provise, které činilo zvláštní úkolové procento k úhradě příspěvků k sociálnímu pojištění, pokud je byla žalovaná firma povinna zapraviti ze svého, a že žalobce byl jen pověřen z důvodů administrativních a pro ulehčení správy podniku, aby z tohoto úkolového jmění poukázal jednotlivé příspěvky, že ty nikdy nevyčerpávaly to, co žalobce vybíral z dotčeného úkolového procenta, a že nebyl tudíž poškozen. Prokáže-li se toto tvrzení, nebylo by ovšem možno mluvit o tom, že bylo nedovoleně přesunuto placení sociálních příspěvků na zaměstnance, a šlo by tu spíše o zvláštní způsob zúčtování. To ovšem jen za předpokladu, že došlo v tomto směru k výslovné dohodě stran o úkolovém poskytnutí 1/2 % a nikoli jen o to, že byly tyto příspěvky zakalkulovány do provise bez zvláštního určení přesného procenta k jejich zapravení, a podotýká se, že taková dohoda nemohla ani míti zpětný účinek.

Ježto odvolací soud nepřihlížel k této námitce žalované firmy, jde tu o rozpor se spisy (§ 503 č. 3 c. ř. s.) a ježto neprovedl příslušné důkazy o tvrzené dohodě, a v případě, kdyby byla prokázána, nezjistil, kolik z vynaložených částek bylo kryto oním účelovým procentem, je zároveň odůvodněna neúplnost řízení (§ 503 č. 2 c. ř. s.).

Čís. 16581.

Zaměstnavatel není oprávněn ukládati zaměstnanci za trvání služebního poměru bez předchozí dohody konvenční pokuty (§ 1336 obč. zák.) za chyby a služební nedostatky.

Nejde o platnou dohodu o konvenční pokutě, jestliže za služebního poměru zaměstnanec podpisoval v určitých obdobích mu předkládané výpisy ze svého účtu o smluveném podílu na zisku, obsahující srážky za různé služební chyby a nedostatky a mimo to doložky, že mimo zůstatek na výpisu nemá zaměstnanec proti zaměstnavateli jiných požadavků, a že bere na vědomí, že možné reklamace musí podati do určité lhůty. V takovémto případě se zaměstnanec může domáhati vrácení neprávem sražených částek, třebaš nepodal do stanovené lhůty reklamace, jak měl podle řečené doložky učiniti.

(Rozh. ze dne 17. prosince 1937, Rv II 970/47.)